

ცირკულარული ეკონომიკა პროგრამა საქართველოში ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლის დაჩქარება

ცირკულარული ეკონომიკის შესახებ ევროკავშირის პოლიტიკას ევროკავშირის ეკონომიკა მიჰყავს ისეთი ეკონომიკური სისტემისკენ, რომელშიც: ბუნებრივი რესურსების ყველაზე ეფექტიანად მოხმარება, მასალებისა და პროდუქციის ღირებულება შენარჩუნებულია მათი წრებრუნვით მოხმარების გზით, ხოლო ეკონომიკური საქმიანობის მავნე ზემოქმედება გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე შემცირებულია. ევროკავშირი ცირკულარულ ეკონომიკას განიხილავს როგორც შესაძლებლობას რესურსებით ღარიბი ევროპისთვის ჰქონდეს წვდომა სასიცოცხლო რესურსებზე, შეინარჩუნოს გლობალურ კონკურენტუნარიანობა და უზრუნველყოს მაღალი ხარისხის გარემო ევროპასა და მსოფლიოში. ცირკულარული ეკონომიკის მიდგომების გამოყენებით შესაძლებელია: სამრეწველო ნარჩენების შეკვება, საშიში ნივთიერებების წარმოებისა და მათი ზემოქმედების შემცირება და კლიმატური ცვლილებების შერბილებაში წვლილის შეტანა. აღწევს რა ეკონომიკისა და გარემოს ნამდვილ სიმბიოზს, ცირკულარული ეკონომიკა არის ის გზა, რომელიც გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნების (SDG) ნაწილის მიღწევის საშუალებას იძლევა.

ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლა წარმოებისა და მოხმარების მეთოდების ძირფესვიან ცვლილებას მოითხოვს. ცირკულარ ეკონომიკაში პროდუქტი იმგვარად იქმნება, რომ იყოს გამძლე, შესაძლებელი იყოს მისი განახლება, შეკეთება და ხელახლა გამოყენება; ამასთან, გათვალისწინებულია მის დასამზადებლად გამოყენებული მასალების ხელახალი გამოყენება მას შემდეგ, რაც ისინი მათი სასიცოცხლო ციკლის ბოლო ეტაპს მიაღწევს. მოხმარების ფაზაზე პროდუქტები იმგვარად იმართება, რომ მათი მოხმარების ეფექტიანობა მაქსიმალურად გაიზარდოს და მათი ექსპლუატაციის ვადა გახანგრძლივდეს, რითაც მათი ღირებულების შენარჩუნება შემდგომიდაგვარად დიდხანს ხდება. სავარაუდოდ, ამას ის კომპანიები აკეთებენ, რომლებმაც შეიმუშავეს ახალი ბიზნეს-მოდელები, სადაც შემოსავლის მიღება ხდება მომსახურებიდან და არა პროდუქტიიდან, ამასთან რესურსების მოხმარება უფრო ეფექტიანად ხდება და/ან სასიცოცხლო ციკლის ბოლო ეტაპზე გადასული პროდუქტები და მასალები ახალ ღირებულებას იძენს. მომხმარებლები კი პროდუქტებს იყენებენ ეფექტიანად და იმგვარად იცილებენ, რომ შესაძლებელი იქნას მათი ხელახალი გამოყენება, ხოლო თუ ასეთი რამ ტექნიკურად შეუძლებელია ან ეკონომიკურად არახელსაყრელია, გადამამუშავებელი ობიექტები მათ გარდაქმნიან მეორად მასალად, რომელიც ახალ საწარმოო ციკლში შეიძლება ჩაეშვას. აღნიშნული საჭიროებს მთელი სისტემის მხარდაჭერას, დაწყებული ტექნოლოგიებითა და ინფრასტრუქტურით და დამთავრებული ისეთი საბაზრო სტრუქტურით, რომელიც ხელს უწყობს თანამშრომლობას ღირებულებათა ჯაჭვის რგოლებსა და სხვადასხვა ჯაჭვებს შორის, ასევე მმართველობის ფორმითა და რეგულაციებით, რომლებიც კომპანიებს წაახალისებს, ცირკულარული ეკონომიკის მიდგომები მიიღონ ისეთ საზოგადოებრივ

ნორმად, სადაც ცირკულარული წარმოება-მოხმარების მოდელი სოციალურად უფრო მისაღებია. ეს პარადიგმა უპირისპირდება წრფივ ეკონომიკას, რომელიც ეფუძნება „აიღე-გააკეთე-გამოიყენე-გადააგდე“ მოდელს. ეს მოდელი წარმოებული და გაყიდული პროდუქციის რაოდენობის მაქსიმუმამდე გაზრდას ითვალისწინებს, ხოლო მასალების შენარჩუნებაზე აქცენტი არ კეთდება. ასეთი მიდგომის დროს ღირებულებათა ჯაჭვის რგოლებს შორის ეფექტიანი თანამშრომლობა ვერ ხერხდება და მომხმარებლების მიერ გადაყრის კულტურის სტიმულირება ხდება, რასაც გარემოზე მავნე ზემოქმედებამდე მიყვავართ.

სისტემური ცვლილების მსგავსად, ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასასვლელად სისტემის რამდენიმე კომპონენტი ერთდროულად უნდა შეიცვალოს. არსებული წრფივი ეკონომიკური სისტემის ინერცია და წინააღმდეგობა ასეთ გადასვლას ხელს უშლის. აღნიშნულის მისაღწევად დაინტერესებულ მხარეთა არმიის ერთობლივი ქმედებაა საჭირო. ყველა დონის სამთავრობო უწყებებმა, ბიზნეს სექტორმა, გამომგონებლებმა, აკადემიურმა სფერომ, ინვესტორებმა და მომხმარებლებმა ამ პროცესში მკაფიო როლი უნდა ითამაშონ და მას ხელი უნდა შეუწყონ.

ევროკავშირში ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლა საწყის ეტაპზეა. ეკონომიკური სუბიექტების საქმიანობაზე გავლენას ახდენს სისტემები, რომლებიც შემუშავებული და ოპტიმიზირებული იქნა წარმოებისა და მოხმარების გაბატონებული წრფივი სისტემებისათვის. რეგულაციები, ბაზრები, საინვესტიციო ინსტრუმენტები და პრაქტიკა, მათ შორის ფინანსური რისკის შეფასება წრფივ მოდელებზეა მორგებული, ხოლო წრფივ ბიზნეს მოდელებთან დაკავშირებული გარეშე ფაქტორები გათვალისწინებული არაა. აღნიშნული პრობლემას უქმნის ასპარეზზე გამომავალ ცირკულარულ მოდელებს, რომლებმაც ფინანსებზე წვდომის გამოწვევა უნდა გადალახონ, რადგანაც ფინანსური სფერო ცირკულარულ პროექტებს მაღალი რისკის მქონედ და ხშირად ეკონომიკურად დაუსაბუთებლად მიიჩნევს. გარდამავალი ეკონომიკისთვის არსებითია განვითარების წინა ხაზზე იდგეს და განვითარების მომდევნო საფეხურზე გადახტეს, რაც მდგრადობის დღის წესრიგს მნიშვნელოვნად გააქტიურებს.

შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) პატრონაჟით დაგეგმილი სატრენინგო პროგრამა მომზადდა ცირკულარული ეკონომიკის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად და დაინტერესებული მხარეების სხვადასხვა ჯგუფებისათვის, მათ შორის პოლიტიკის შემქმნელებისთვის, საფინანსო ინსტიტუტებისა და პროექტის მხარდამჭერებისათვის რეკომენდაციების მისაცემად, თუ როგორ დააჩქარონ ცირკულარული ეკონომიკის პრინციპების დანერგვა ეკონომიკური საქმიანობის სხვადასხვა დონეზე. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ისეთ რეკომენდაციებს, როგორიცაა ცირკულარული ეკონომიკის პროექტების დაფინანსების პირობების გაუმჯობესება, წინააღმდეგობის მოხსნა და იმ ძირითადი სფეროების გამოვლენა, რომლებიც სტიმულირებას საჭიროებს.